

Войтович Марія,

Національний університет “Острозька академія”.

*Науковий керівник – кандидат історичних наук, старший викладач О. Р. Завадська,
Національний Університет “Острозька академія”.*

СВІТОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК – РУШІЙНА СИЛА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ?

У статті глобалізація розглядається через призму світового економічного розвитку, зокрема, звертається увага на те, який вплив здійснює економіка на світові трансформаційні процеси.

Ключові слова: глобалізація, міжнародна економіка, економічний розвиток.

В статье глобализация рассматривается через призму мирового экономического развития, в частности, обращается внимание на то, какое влияние осуществляет экономика на мировые трансформационные процессы.

Ключевые слова: глобализация, международная экономика, экономическое развитие.

In this paper globalization is viewed through the prism of global economic development, in particular the impact that has economy on the world transformation processes.

Keywords: globalization, world economy, economic development.

Для реалізації поставлених цілей (підвищення економічного рівня країни або ж ТНК; забезпечення росту обсягів продуктивності виробництва того чи іншого підприємства і т. д.) в епоху глобалізації необхідні відповідні засоби, а саме практична діяльність людей, зумовлена їх потребами та інтересами. Економічні відносини реалізуються як дійсні, коли набувають форми взаємного зв'язку (між окремими підрозділами організації або ж між самими організаціями; між країнами, що підтверджують це підписанням відповідних документів). Потреби-інтереси не тільки відображають наявні відносини, а й самі є першою “цеглиною” в структурі соціально-економічних відносин як на державному, так і на міжнародному рівнях [5]. Взаємодія інтересів виступає рушійною пружиною соціально-економічного розвитку. “Найближчий погляд на історію, – писав Ф. Гегель, – переконує нас в тому, що дії людей виникають з їх потреб, пристрастей, їх інтересів...” [7, с. 162]. Отож, це ще раз підтверджує той факт, що людина є невід’ємною частиною у проце-

сах прогресу та глобалізації, адже саме через наші бажання, прагнення, потреби та інтереси створюють все нові продукти, механізми та інше, що так необхідне нам для повноцінного сучасного життя.

Найбільш виразною ознакою прийдешньої епохи є стрімке наростання процесів світової глобалізації. Ставлення до цього явища у представників різних груп населення різних країн – неоднозначне, нерідко навіть цілком протилежне. Аналізуючи ці суперечності та відмінності у трактуванні цього явища, доводиться стверджувати, що на цьому етапі існує величезний інтерес до явища глобалізації і в той же час ще не досягнуто глибокого розуміння його сутності, повного усвідомлення позитивних і негативних його рис.

Ще починаючи з ХХ століття багато дослідників (зокрема, такі як: Т. Левітт, який першим ввів поняття “глобалізація”, К. Оме, В. Пейфтієв, В. Черновська, К. Ейк, Г. Ділігенський) досліджували новий та всепоглинаючий процес глобалізації, що стрімко захопив багато сфер та галузей, країн і регіонів; почав розповсюджуватися з шаленою швидкістю. Проте, незважаючи на те, що вивчення процесів глобалізації активно проводять й сьогодні найвідоміші дослідні центри світу (зокрема, такі як: Колумбійський університет (США), Європейський інститут технологічних досліджень майбутнього (IPTS – Institute of Prospective Technological Studies, Севілія, Іспанія) та інші, все ж цей процес щоденно вносить свої зміни у буденне життя та змінює процеси розвитку багатьох країн і ґрунтується переважно на зміні основ економіки [1]. Саме через постійні зміни цей бік глобалізації є мало дослідженим, особливо в питаннях, що стосуються окремих аспектів трансформацій як економічного розвитку, так і загалом змін у повсякденному житті пересічної людини. Названі процеси призводять до вагомих змін у світосприйнятті та усвідомленні розвитку, як невід’ємного елементу життя. Разом з тим для країн, що стали на шлях ринкової економіки і, незалежно від їх волі чи бажання, швидко втягуються в процеси глобалізації, надзвичайно важливим є розуміння нових явищ. Це потрібно для того, щоб побудувати менш помилкову й більш ефективну стратегію поведінки в процесі невідворотно-го входження в систему нового світового порядку.

Глобалізація – це якісно нове явище на сучасному етапі розвитку людства. Воно пов’язане, з одного боку, з колосальним накопиченням капіталу окремими компаніями та країнами, що супроводжується наростанням цього капіталу в транснаціональній та його домінуванням над економіками багатьох країн і їх політичними можливостями. З іншого боку, створення світовою матеріальною культурою деяких нових

технологій, продуктів споживання і послуг, стає глобально затребуваним. Наприклад, до них можна зарахувати Інтернет-технології та послуги, космічні технології, мобільний зв'язок, швидкісний транспорт, деякі медичні препарати, продукти харчування та багато іншого [6, с. 58].

Процеси глобалізації наростають і розповсюджуються із дедалі більшою швидкістю. Вони завжди мають економічну основу: завданням сучасного суспільства в умовах глобалізації є перетворення його потреб у корисні можливості для людини й нації. У зв'язку з тим, що знання й інтелект стали новою формулою власності для створення і нагромадження багатства, глобалізація економіки зумовила перехід до "економіки знань" чи інформаційно-інтелектуальної економіки. В основі економічної глобалізації знаходиться інтеграція світової економіки. Саме через такі зміни людям, що живуть на територіях, які вже охоплені процесами глобалізації, залишається лише намагатись "йти в ногу" та "вливатись" у цей перебіг подій, щоб залишатись на рівні, відповідному до цих процесів.

У світовому масштабі глобалізація означає більше, ніж потоки грошей, технологій, товарів і послуг. Це – зростаюча взаємозалежність населення Землі, це процес, що об'єднує не лише економіку, але й культуру, інформаційну сферу, технології та управління. У такому розумінні глобалізація приводить до нового цікавого явища, яке можна визначити як віртуальне звуження світової цивілізації. Тобто люди, що знаходяться в різних куточках планети, але за рахунок комп'ютерних мереж, засобів зв'язку, швидкісного транспорту не відчують територіального розмежування, а споживаючи ті ж самі продукти і товари, користуючись одними й тими ж технологіями і послугами, набувають подібних звичок і елементів культури.

Не даючи оцінки цьому явищу в сенсі добре це чи погано, можна констатувати, що глобалізація відкриває нові можливості для мільярдів людей у всьому світі: зростання торгівлі, збільшення іноземних інвестицій, розповсюдження нових технологій, надшвидкого транспорту, Інтернету та засобів масової інформації. Усі ці новачки сприяють економічному й людському розвитку.

Швидкому поступові глобалізації сприяє бурхливий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій та опанування світом ідеї мережевого способу організації суспільної діяльності. Цей спосіб став безальтернативним для інформаційного середовища, фінансової, торгової, телекомунікаційної, транспортної та інших систем взаємодії між людьми. Він є головним двигуном майбутнього розвитку – економічного, наукового, культурного й соціального [3, с. 38].

Одна з головних особливостей глобалізації полягає в тому, що це явище супроводжується “нестримним” розширенням світових ринків для певних видів продукції, товарів чи послуг. Наприклад, літаки корпорації “Боїнг”, програмна продукція компанії “Майкрософт”, безалкогольні напої “Пепсі-Кола” або “Кока-Кола”, світова мережа ресторанів “МакДональдс”, засоби та послуги мобільного зв’язку, Інтернет-технології і послуги заповнили світові ринки, які стали глобальними для цих видів продукції та послуг [2, с. 53]. При цьому виникає гостра проблема: як зберегти переваги глобальних ринків з метою забезпечення достатніх просторів для розвитку людських, громадських і природних ресурсів, тобто, щоб глобалізація працювала не лише на прибутки окремих корпорацій чи людей.

Коли глобальний ринок, будучи не збалансованим, починає “безроздільно” домінувати над соціальною і навіть над політичною сферами суспільства – це є ознакою “іншого боку медалі” явища глобалізації, свідченням недостатнього розвитку демократичних інститутів цього суспільства. У такому випадку влада і багатство концентруються у невеликій групі людей та корпорацій, відділяючи решту суспільства від демократично встановлених норм використання громадських прав і ресурсів. Такий стан суспільства є невірноваженим і раніше чи пізніше закінчується колапсом для політичних і фінансових кіл, що намагаються цей порядок речей утримати.

З 80-х років ХХ століття в багатьох країнах світу наростають явища соціальної нерівності. Один із найбільших у світі “стрибків” нерівності прибутків людей зареєстрований у Східній Європі та країнах СНД після розвалу соціалістичного табору. Як наслідок надмірної соціальної нерівності, у світі виникають нові загрози для безпеки людей, зокрема:

- фінансова й економічна нестабільність, що періодично супроводжується такими катаклізмами, як, наприклад, фінансова криза в Південно-Східній Азії та Європі 1997–1998 років;

- загроза масової втрати роботи в результаті злиття різних компаній у процесі глобалізації;

- загроза політичній, громадській і особистій безпеці в зв’язку з глобальною криміналізацією бізнесу, політики, правоохоронних органів, наростанням нелегальної торгівлі, у першу чергу наркотиками;

- загроза навколишньому середовищу, що пов’язана з нестримним розвитком потужної техніки, інтенсифікацією промислової, транспортної і військової діяльності людей. Тому отримати позитивні результати від глобалізації можливо лише за умови здійснення динамічного й ефективного управління всіма сферами суспільної діяльності.

Тобто це управління має встановлювати систему правил і методів, які, з одного боку, стимулюють розвиток громадських інститутів і особистості, а з іншого, вводять необхідні суспільно визнані обмеження [4].

Таким чином, глобалізація “підштовхує” до перегляду принципів управління як на національному, так і наднаціональному рівнях. Заради збереження переваги конкурентоспроможних ринків при наявності чітких правил та політичних, географічних кордонів і спрямованості цих перетворень на задоволення потреб людини, управління на вказаних рівнях має ставати більш ефективним і скоординованим. Очевидно, що все ж має визнаватися той факт, що вигоди для одного з учасників глобального ринку (країни чи транснаціональної компанії) можуть не обов’язково влаштовувати інших учасників і чимось треба поступатися заради спільного стратегічного розвитку.

Для здійснення такої політики особливого значення набувають регулюючі функції авторитетних міжнародних організацій, у першу чергу, Всесвітньої торгової організації (ВТО), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світового банку, ЄС, ООН та її найважливіших складових – ЮНЕСКО, ЮНІДО, Всесвітньої організації із захисту інтелектуальної власності (ВОІВ) та інших. При цьому непокоїть те, що останнім часом почали підсилюватися тенденції безроздільного домінування політики міжнародних організацій, що підтримують глобальні ринки, таких як ВТО, МВФ, Світового банку щодо діяльності організацій, які піклуються про забезпечення суспільних благ, зокрема, збереження миру, охорони навколишнього середовища, захисту прав людини, боротьби з бідністю, розвитку охорони здоров’я, культури, освіти. Роль останніх у врегулюванні світового порядку, на жаль, починає слабнути, а фінансування, що його вони отримують, – зменшуватися [5; 3].

Світова економіка розвивається під впливом процесу глобалізації, що дедалі поширюється й поглиблюється. А сама глобалізація як процес суперечлива в своїй основі, має неоднозначні прояви й наслідки. Щодо суб’єктивних підходів до оцінки глобалізації, то розбіжності ґрунтуються на відсутності усталеного й чіткого визначення самого поняття цього процесу. Існують вузькі й широкі трактування глобалізації: від обмеження її тільки сферою економіки до поширення на всі прояви людської життєдіяльності. З часом будь-яке нове явище в розвитку світового суспільства оголошується формою вираження або наслідком глобалізації.

Отож загалом сьогодні ми чітко розуміємо, що процеси глобалізації нарастають і розповсюджуються із дедалі більшою швидкістю, що, своєю чергою, й справді сприяє економічному росту окремих

сфер та галузей на міжнародній арені. Відбувається зміна усвідомлення людиною свого життя у новому глобалізованому світі. Саме економічний розвиток лежить в основі глобалізації, що сприяє зростанню економік країн через розвиток або появу нових та удосконалених технологій, з'являється все більша кількість нових робочих місць, що підвищує загальну зайнятість населення.

Відбувається також і міжнародна співпраця у межах глобалізаційного простору задля досягнення вищих результатів у зростанні економічної основи для розвитку більш нових засобів покращення роботи у різних сферах та галузях. Це дає результативні зміни в напрямі подолання соціальної нерівності через врегулювання кількості прибутків на людину, залежно від обсягів роботи та попиту на готовий продукт. Важливу роль у цьому питанні відіграють міжнародні організації, які можуть певним чином (за допомогою своїх регулюючих функцій) впливати на процеси, які відбуваються на міжнародній арені.

Ми живемо в епоху колосальних змін: триває взаємне зближення різних країн і народів, проникнення інформаційних технологій, політична трансформація й інтеграція на регіональному та світовому рівнях; зростання ролі зовнішніх чинників у економіці, створення єдиного світового ринку без національних бар'єрів і забезпечення однакових правил гри для всіх учасників. Саме все це і є економічним аспектом у глобалізації, яка є незворотнім процесом поглиблення зв'язків між різними країнами світу, їх інтеграції на економічному, політичному, культурному, технологічному та інших рівнях.

Список використаних джерел і літератури:

1. Рейтинг Глобалізації (Globalization Index). – Доступно з : http://global.org.ua/dialog.php?id=10&op_456.
2. Клочко В. Глобалізація та її вплив на країни з перехідною економікою: підручник. – К. : Центр навчальної літератури, 2001. – № 10. – С. 51–58.
3. Василенко В. Оцінка впливу глобалізації на економічне зростання країни / Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна. – К. : Знання. – 2004. – № 69. – С. 35–42.
4. Гафуров И. Инвестиционная привлекательность региона / Управление риском. – К. : Твой мир. – 2005. – № 1. – С. 2–6.
5. Журнал “ForeignPolicy”. – Доступно з: http://foreign_p/pol.php?id=86.
6. Майкл Д. Интрилигейгор. Глобализация как источник международных конфликтов и обострения конкуренции / Международный журнал “Проблемы теории и практики управления”. – К., 2007. – С. 132–145.
7. Соціально-економічні проблеми НТР : навч. посібник / О. О. Беляєв, М. І. Диба, В. І. Кириленко. – К. : КНЕУ, 2006. – 198 с.